

Ὁ Ὁρέστε Σκαλτσόνε συζητᾷ γιὰ τὴν ἐργατικὴ αὐτονομία καὶ τὰ προβλήματα τοῦ κινήματος στὴν Ἰταλία σήμερα

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Μέ τὴ συνέντευξη αὐτὴ τὰ Τετράδια ξεκινοῦν ἓνα διάλογο πάνω στὰ κρίσιμα σημεῖα πού ἀντιμετωπίζει τὸ παγκόσμιο καὶ ἰδιαίτερα τὸ εὐρωπαϊκὸ (δυτικὸ καὶ ἀνατολικό), ἐπαναστατικὸ κίνημα. Στόχος τοῦ διαλόγου αὐτοῦ εἶναι νὰ ῥθοῦμε σέ ἐπαφὴ μὲ ὄλες ἐκεῖνες τίς ἰδέες, ἀπόψεις καὶ πρακτικὲς πού ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς διαφορὲς ἢ ἀντιθέσεις τους ἐμπνέονται ἀπὸ μιὰ ριζοσπαστικὴ, κριτικὴ καὶ αὐτοκριτικὴ, θεώρηση τῶν πραγμάτων, στοχεύοντας ὄχι μόνο στὴν ἐρμηνεῖα τῆς κυρίαρχης δομῆς ἀλλὰ καὶ στὴν ἀλλαγὴ τῆς.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι μιὰ τέτοια παρουσίαση δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἀποφύγει λάθη, ἀτέλειες ἢ καὶ ὑποκειμενισμούς, ὅπως ἐπίσης εἶναι αὐτονόητο ὅτι πέρα ἀπὸ τὸ κατ' ἀρχὴν στοιχεῖο συζήτησης - ἀποδοχῆς, οἱ ἀπόψεις πού ἐκτείνονται ἀπὸ τοὺς διάφορους ὁμιλητὲς δὲν μᾶς βρίσκουν κατ' ἀνάγκη πάντοτε σύμφωνους.

Ἡ συνέντευξη - συζήτηση τοῦ Ὁρέστε Σκαλτσόνε πού δημοσιεύεται σ' ὁ Τετράδιο αὐτὸ, δόθηκε λίγες μέρες μετὰ τὴν ἀποφυλάκιση του, σέ μιὰ περίοδο πού ἡ κατάσταση τῆς υγείας του ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένει κρίσιμη (ζύγιζε μόλις 41 κιλά), στὸν Παῦλο Νεράντζη, ἀνταποκριτὴ τῆς ἐφημερίδας *Il Manifesto* στὴν Ἑλλάδα, εἰδικὰ γιὰ τὰ Τετράδια. Γιὰ ἐνημέρωση τοῦ ἀναγνώστη παραθέτομε πρὶν ἀπὸ τὴν συνέντευξη ἓνα σύντομο ἐνημερωτικὸ κείμενο γιὰ τὴν ἐργατικὴ αὐτονομία, γραμμένο ἀπὸ τὸν Παῦλο Νεράντζη στὸν ὁποῖο ὀφείλονται καὶ ἡ ἀπομαγνητοφώνηση καὶ μετάφραση - ἐπιμέλεια τοῦ κειμένου τῆς συνέντευξης.

Ἡ ἐργατική αὐτονομία στήν Ἰταλία: δύο βήματα μπροστά, ἓνα βῆμα πίσω

Τό φαινόμενο τῆς ἐργατικῆς αὐτονομίας ἔχει διαδραματίσει ἐπανειλημμένα ἓνα κυρίαρχο ρόλο στήν εξέλιξη τῶν πολιτικῶν γεγονότων στήν Ἰταλία κατά τά τέσσερα τελευταῖα χρόνια. Καί εἶναι ἐκδηλο τό ἐνδιαφέρον ἑνός τμήματος τῆς ἑλληνικῆς ἀριστερᾶς, ὄχι μόνο γιατί τό Ἰταλικό ἐργατικό κίνημα, ἀνάμεσα στίς χώρες τοῦ ἀνεπτυγμένου καπιταλισμοῦ, εἶναι τό μεγαλύτερο ἀριθμητικά, ὅσο κύρια γιατί τό ὑψηλό ἐπίπεδο τῆς θεωρητικῆς ἀνάλυσης, τῆς ταξικῆς συνείδησης, καί ἡ ἔντονη ἰδεολογική πάλη στούς κόλπους τοῦ τό καθιστοῦν πρωτοπόρα δύναμη σέ παγκόσμια κλίμακα.

Βέβαια σήμερα οἱ θεωρητικές ἐπιλογές καί ἡ πολιτική πρακτική ἔχουν ἐγκλωβίσει τό ΙΚΚ σέ μιά λογική ἀνασυγκρότησης τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος, εἴτε σάν συνδιαχειριστής τῆς ΧΔ στήν κυβέρνηση, εἴτε σάν κοινοβουλευτική ἀντιπολίτευση. Ἀπό τήν ἄλλη οἱ ὀργανώσεις τῆς Νέας Ἀριστερᾶς, ἄν κι ἔδωσαν ὡς ἓνα βαθμό κάποιο πολιτικό ὑπόβαθρο στά κινήματα κοινωνικῆς κριτικῆς, δέν κατόρθωσαν νά συνενώσουν τήν παράδοση τοῦ ἐργατικοῦ καί κομμουνιστικοῦ κινήματος μέ τίς νέες ἐμπειρίες καί ἀντιλήψεις πού ἀναδείχθηκαν ἀπό τό '68 καί μετά. Ἐτσι τό λαϊκό κίνημα βρίσκεται σέ μιά ὀργανωτική πτώση, παρότι τό ὑψηλό ἐπίπεδο κοινωνικῆς συνείδησης πού διακρίνει τήν Ἰταλική ἀριστερά σ' ὅλο τό φάσμα τῆς ἔχει συνδράμει πολλές φορές στή διαμόρφωση τῶν λεγόμενων ἀντι-θεσμῶν. Μ' ἄλλα λόγια, ἄν καί ἡ ἀνασυγκρότηση τοῦ ἀστικοῦ κράτους ἔχει περιορίσει τίς δυνατότητες μιᾶς κεντρικῆς πολιτικῆς παρέμβασης ἀπό τήν ἀριστερά οἱ συσπειρώσεις κοινωνικῆς κριτικῆς προώθησαν κάποιους ἐναλλαχτικούς θεσμικούς μετασχηματισμούς. Ἐτσι ἀναπτύχθηκε μιά κουλτούρα ὄχι μόνο πολιτική, ἀλλά καί κοινωνική πού ἐκφράστηκε στό μετασχηματισμό τῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς καί παρήγαγε νέα κοινωνικά ὑποκείμενα. Ταυτόχρονα συγκρούστηκε τόσο μέ τό ἐπιοικοδόμημα καί τό σύνολο τῶν σχέσεων ἐξουσίας πού ἀναπαράγει, ὅσο καί μέ τά παραδοσιακά μοντέλα καί ἀξίες πού ἀναπτύσσει ἡ ἱστορική ἀριστερά (σχηματισμός καί ρόλος τῆς ἐργατικῆς τάξης, μεσοστρωμάτων, νεολαίας, περιθωριακῶν στοιχείων, γυναικῶν, ζήτημα κοινωνικῆς ἠθικῆς, κ.ἄ.). Στή σύγκρουση αὐτή, ἡ αὐτονομία οργεαία (ἐργατική αὐτονομία) στήν ὀργανωμένη της μορφή ἔχει παρεμβεῖ καταλυτικά, ἄν καί ἡ ποινικοποίηση τοῦ κινήματος αὐτοῦ, ὅσο καί ἡ ἀσάφεια τῆς πολιτικῆς της τακτικῆς τήν ἔχουν ἐμποδίσει στήν παραπέρα ἀνάπτυξή της.

Γιά τίς θεωρητικές ἀναζητήσεις, τήν ἱστορία καί τίς προοπτικές τῆς αὐτονομία οργεαία συζητᾶ στή συνέχεια ὁ Ὅρεστε Σκαλτσόνε πού ὑπῆρξε κι ἓνας ἀπό τοὺς βασικότερους πρωταγωνιστές της.

Ἡ πολιτική δραστηριότητα τοῦ Ὁ. Σκαλτσόνε ἀναπτύσσεται παράλληλα μέ τήν ἱστορία τῆς Νέας Ἰταλικῆς Ἀριστερᾶς σ' ὅλη τή δεκαετία τοῦ '70 καί μετέπειτα. Ὁ Ἰταλικός Μᾶης καί οἱ καταλήψεις τῶν πανεπιστημίων τοῦ '68 τόν ἀνέδειξαν σέ ἡγετική φυσιογνωμία τοῦ χώρου μαζί μέ τόν Μάρκο Μποάτο (στέλεχος τῆς Lotta Continua καί σήμερα βουλευτής τοῦ Partito Radicale) καί τόν Μάριο Καπάννα (βουλευτής τῆς Democrazia Proletaria στό εὐρωπαϊκό κοινοβούλιο) θύμα τότε μιᾶς φασιστικῆς ἐπίθεσης, παρέμεινε ἡμιπαράλυτος γιά πολύ καιρό. Ἦταν ἡ ἐποχή τῆς ἀνοιξῆς τῆς Πράγας καί τοῦ «κόκκινου» Βιετνάμ, ὅταν ἀκόμη τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα καί ἡ

κινέζικη πολιτιστική επανάσταση ήταν ο πόλος έλξης και κινητοποίησης χιλιάδων αγωνιστών.

Από τα ιδρυτικά στελέχη του Potere Operaio, μιās μαζικής οργάνωσης τής Νέας Άριστεράς, και τών Κομμουνιστικῶν Έπιτροπῶν τό '75, ενός σχηματισμοῦ τής Autonomia Operaia στό Μιλάνο, θεωρήθηκε ένας από τούς κύριους ὑποκινητές τοῦ κινήματος τοῦ '77. Γι' αὐτό και συνελήφθηκε μέ τίς πλέον βαριές κατηγορίες πού δρίζει ὁ Π.Κ. σέ ανάλογες περιπτώσεις: συμμετοχή σ' ἔνοπλη ὁμάδα, ἐνέργειες πού ἀπέβλεπαν στήν ἀνατροπή τοῦ Κράτους και τής ἔννομης τάξης και τέλος ὅτι ἦταν μέλος τῶν Ἐρυθρῶν Ταξιαρχιῶν. Παρέμεινε στίς περισσότερες φυλακές ὑψίστης ἀσφαλείας γιά ἐνάμισυ περίπου χρόνο κι ὅταν πλέον κινδύνευε νά πεθάνει, ἐξαιτίας μιᾶς ἀρρώστιας πού ἐπιδεινώθηκε ἀπό τίς ἀπάνθρωπες συνθήκες διαβίωσής του, μεταφέρθηκε σέ νοσοκομεῖο.

Τόν Ὀκτώβρη τοῦ '80 ἡ ἔλλειψη ἀποδεικτικῶν στοιχείων ἀνάγκασε τούς ἀνακριτές νά διατάξουν τήν ἀπελευθέρωσή του.

Θεσσαλονίκη, Μάρτης '80

Παῦλος Νεράντζης

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ἡ Autonomia Operaia (Ἑργατική Αὐτονομία) πού προήλθε οὐσιαστικά ἀπό τὴν αὐτοδιάλυση τοῦ Potere Operaio (Ἑργατική Ἐξουσία) ἀφοῦ ἐφθασε στό μέγιστο σημεῖο ἀνάπτυξής της τὸ '77 —τόσο στό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς παρέμβασης καί τῆς ὀργάνωσης διαφόρων λαϊκῶν στοιχείων⁽¹⁾— σήμερα ἀντιμετωπίζει ἓνα τεράστιο πρόβλημα. Πρόκειται γιὰ τὴ φυλάκιση καί τὴν ποινικοποίηση ὄχι μόνο τῶν περισσοτέρων ἡγετικῶν στελεχῶν της, ἀλλὰ καί δεκάδων ἄλλων ἀτόμων πού ἔκαναν ἀναφορά στὴν Ἑργατική Αὐτονομία. Θὰ μπορούσες νὰ δώσεις μερικά στοιχεῖα σχετικά μέ τὴν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στὴν Αὐτονομία, ὕστερα ἀπὸ τὴν πρόσφατη ἀποφυλάκισή σου, κι ἂν εἶναι δυνατό ν' ἀναφερθεῖς στὴν ἱστορία τῆς ὀργάνωσης κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Δηλαδή τί προβληματικές ἀναπτύχθηκαν, ποιές οἱ πολιτικές ἐπιλογές καί τί τέλος πάντων ἐκφράζει αὐτὸ τὸ πολιτικὸ ρεῦμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ὅταν ἀναφέρεται κανεὶς στὴν ἐργατικὴ αὐτονομία, συνήθως παρερμηνεῖ τὸν ὄρο. Οἱ δημοσιογράφοι, οἱ πολιτικοὶ παρατηρητές καί γενικά, ἄς ποῦμε, ὄλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀσχολήθηκαν μ' αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ τάση, ἐπινόησαν κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ὄρο ἐργατικὴ αὐτονομία μέ κεφαλαῖα τὸ Ε καί τὸ Α, σάν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τὰ ἀρχικὰ μιᾶς καί ἐνιαίας ὀργάνωσης. Ἄν καί ἀργότερα πολλοὶ ἀγωνιστές τοῦ χώρου τῆς αὐτονομίας κατέληξαν νὰ αὐτοπροσδιορίζονται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Στὴν πραγματικότητα ἡ «Ἑργατικὴ Αὐτονομία» δὲν ἦταν ποτέ μιὰ συγκεκριμένη μορφή ὀργάνωσης ἢ ἐνός συγκεντρωτικοῦ, ὁμογενοποιημένου κόμματος. Ἡ ἐργατικὴ αὐτονομία προσπαθεῖ πάνω ἀπ' ὅλα νὰ ἐκφράσει, ἀπὸ μιὰ θεωρητικὴ σκοπιά, τὴν ποιότητα καί τὸ ἐπίπεδο τῶν μαζικῶν ἀγῶνων. Μ' ἄλλα λόγια τὸ βαθμὸ ἀνεξαρτητοποίησης τοῦ προλεταριάτου, ἀπὸ τὰ συνολικὰ συμφέροντα τοῦ κεφαλαίου, κι ἀπ' αὐτὸ πού καθορίζεται σάν πολιτικὸ καί θεσμικὸ πλαίσιο τοῦ συστήματος. Ἐπομένως, κρίνοντας κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιά θεώρησης τῶν πραγμάτων, ἐκφράζει συγκεκριμένα καί τὸ βαθμὸ ἀνάπτυξης τῆς ταξικῆς πάλης. Πράγματι ὁ ὄρος ἐπανεισήχθηκε στὴν συζήτηση τῶν Ἰταλῶν μαρξιστῶν ἀπὸ τὸ ἐργατικίστικο ρεῦμα⁽²⁾ καί στὴ συνέχεια μεταξύ τοῦ '68 καί τοῦ '70 ἀπὸ τίς δύο μεγαλύτερες τάσεις του: τὴ νεο-θεσμικὴ πού ἐκφράστηκε στό περιοδικό «Contro - ripano» (Τρόντι, Κάτσιاري καί Ἀσόν Ρόζα πού σήμερα εἶναι στέλεχος τοῦ ΙΚΚ) καί τὴν ἐπαναστατικὴ τοῦ κινήματος πού ἐκφράστηκε οὐσιαστικά ἀπὸ τὸ Potere Operaio.

Ἔτσι ἡ ὀργάνωση αὐτὴ πήρε τὴ μορφή ἐνός πολιτικοῦ ρεύματος πού ξεκινώντας ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῆς ΦΙΑΤ τὴν ἀνοιξὴ τοῦ '69 καί τὸ «θερμὸ Φθινόπωρο» πού ἀκολούθησε, μπόρεσε νὰ καθορίσει ἓνα ὑψηλότερο ἐπίπεδο αὐτονομίας μέσα στό ταξικὸ κίνημα τῆς Ἰταλίας. Αὐτονομία, ἡ ὁποία ἐκφραζόταν μέσα ἀπὸ τὴ ριζοσπαστικὴ κριτικὴ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας, (στᾶση πού εἶχε καθοριστεῖ τότε σάν «ἄρνηση τῆς ἐργασίας»), τὴν ἄρνηση τῆς ρεφορμιστικῆς πολιτικῆς καί τὴν ἀνάδυση νέων ἀναγκῶν καί συμπεριφορῶν, στὴ βάση τῶν ὁποίων μπορούσαμε πιά νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν «ὠριμότητα τοῦ κομμουνισμοῦ» στὶς καπιταλιστικὲς μητροπόλεις. Μ' ἄλλα λόγια τὸ πολιτικὸ περιεχόμενο τῶν «οἰκονομικῶν» ἀγῶνων τῆς ἐργατικῆς τάξης, τόσο στό ἐπίπεδο τῶν μισθῶν, ὅσο καί σ' ἐκεῖνο τοῦ κοινωνικοῦ κόστους τῆς ἀναπαραγωγῆς ὑποδηλοῦσε τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς νέας κουλτούρας, ἡ ὁποία ἀντιπαράθετε στὸν πρωτεύοντα ρόλο τῆς

παραγωγής τόν πρωτεύοντα ρόλο του χρόνου ζωής στη βάση μιας συνεπαγόμενης συναίσθησης της τεράστιας ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Έπομένως και της ιστορικά δεδομένης δυνατότητας να διατεθεί ένας τεράστιος κοινωνικός πλούτος, να χρησιμοποιηθεί, αν θέλεις, ή τεχνική πρόοδος, ο αυτοματισμός και η επιστήμη σαν παραγωγική δύναμη με στόχο την απελευθέρωση από την εργασία και όχι τη διαρκή συσσώρευση του κεφαλαίου, που αυξάνει δυσανάλογα την κυριαρχία του σε κάθε δημη- της κοινωνικής και της ανθρώπινης ζωής. Αυτές ήταν λοιπόν οι θεωρητικές συντετα- μένες μιας συζήτησης που αφορούν την ταξική αυτονομία.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πάντως μετά το 1972 - 73 ο δρος «αυτονομία» είχε προσλάβει μια ειδικότερη αν και πιο περιορισμένη σημασία. Μ' αυτόν δηλαδή έρχεται να συνδεθεί ο άπολυτα ανεξάρτητος χαρακτήρας μιας συγκεκριμένης μορφής οργάνωσης, πάλης και πολιτι- κής πρωτοβουλίας όχι μόνο ως προς το κράτος, το σύστημα των κομμάτων, τους θεσμούς του εργατικού κινήματος όπως διαμορφώθηκαν ιστορικά, αλλά και ως προς τις νεο-θεσμικές τάσεις, οι οποίες όπως προανέφερες άρχισαν να χαρακτηρίζουν τους έξω-κοινοβουλευτικούς. Οι Έπιτροπές, οι ομάδες, οι διάφοροι οργανισμοί, οι «αυτό- νομες» συνελεύσεις συγκροούνται εκείνα τα χρόνια όχι μόνο με τις ομάδες που είχαν ή που έτειναν να προσλάβουν κάποια θεσμικά χαρακτηριστικά (Avanguardia Operaia, Lotta Continua, Manifesto - PdUP), αλλά αντίτιθενται και με τη μορφή της ομάδας γενικότερα (έπομένως και με ομάδες που έχουν ριζοσπαστικότερες θέσεις, όπως το Potere Operaio). Υποστήριζαν δηλαδή ότι η πολιτική ομάδα τείνει αναπόφευκτα στη θεσμοποίηση της (υποτέλεια στο συνδικάτο, εκλογικές επιλογές κ.τ.λ.) ή ακόμη στη σκλήρυνση ή στην πολιτική ακινησία ή στον καθαρό βερμπαλισμό και επομένως ανα- πόφευκτα στην παρακμή και την κρίση. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι ο χώρος που αυτοκαθορίζεται σαν Έργατική αυτονομία, προϋπήρχε, σε αντίθεση απ' εκείνο που ανέφεραν οι διάφοροι σχολιαστές, ότι δηλ. ήταν συνέπεια της κρίσης, της διάσπασης και της αυτοδιάλυσης του Potere Operaio. Αν λοιπόν συμφωνείς μ' αυτό το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε η Αυτονομία, θα ήθελα να μου πεις αν τελικά οδηγήθηκε σε κάποια θετικά αποτελέσματα ή όχι.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Βέβαια έτσι είναι σε γενικές γραμμές, όπως είναι αλήθεια ότι η διάσπαση και στη συνέχεια η αυτοδιάλυση του Potere Operaio εννόησαν όχι μόνο στη διάδοση των θεωρητικών προβληματικών της, αλλά και επέδρασαν μ' ένα ιδιαίτερο ρόλο μέσα σε μία πραγματικότητα τόσο σύνθετη και ποικιλόμορφη.

Έξ άλλου, η εργατική αυτονομία λειτούργησε πάντα σαν ένας κοινωνικός χώρος και λιγότερο σαν ένας πολιτικός χώρος με ελάχιστα στοιχεία ομοιογένειας —και όπωςδήποτε καθιερώθηκε σαν ένα σύνολο συμπεριφορών, τρόπων ζωής, πάλης και τέλος πάντων ενός συνόλου από κουλτούρες. Από την άλλη, συγκέντρωσε ένα πλη- θος από έντονα διαφοροποιημένες και συχνά αντιφατικές πολιτικές εμπειρίες τόσο στο θεωρητικό, όσο στο πολιτικό και το οργανωτικό επίπεδο. Μ' άλλα λόγια υπήρξε ένα σύνολο διαφόρων συνιστωσών, ένας χώρος δυνάμεων έντονα ανομοιογενών, που λειτουργούσαν διαφορετικές μορφές οργάνωσης (ομάδες, μικρο-κόμματα, επιτροπές βάση, συντονιστικά όργανα, αυθόρμητες συσπειρώσεις κ.τ.λ.). Προς τα έξω δόθηκε μία ομοιογενής εικόνα της εργατικής αυτονομίας μόνο σ' εκείνες τις φάσεις που το κί- νημα έτεινε να πολωθεί, όπως το '77, αν και τότε λειτούργησε σαν μία πολιτική παρά- ταξη.

Θέλοντας νά κάνω κάποιο άπολογισμό τῆς ἐργατικῆς αὐτονομίας δσον ἀφορᾶ τίς θεωρητικές τῆς ἐμβαθύνσεις, νομίζω ὅτι στό σύνολό του μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ θετικός. Περισσότερο ἀπ' ὅτι μπορεῖ νά νομίσει κανεῖς οἱ προβληματισμοί πού εἶχαν σημεῖο ἀναφορᾶς τήν κριτική τῆς ἐργασίας, τήν ἀνάλυση τῆς ταξικῆς πολιτικῆς σύνθεσης, τήν παρατήρηση ὀρισμένων τάσεων τῆς καπιταλιστικῆς ἀνασυγκρότησης καί τήν ἀνάδειξη νέων ἀναγκῶν καί νέων συμπεριφορῶν συνέβαλαν ἰδιαίτερα στή διαμόρφωση τῆς κουλτούρας τῶν πιά ζωντανῶν στοιχείων τῆς ἀριστερᾶς. Ἐτσι μπορῶ νά σοῦ ἀναφέρω τό παράδειγμα τοῦ Manifesto, σκεφτόμενος τό πρόσφατο συνέδριο πού διοργάνωσε σχετικά μέ τήν ἐργασία, ὅπως ἐπίσης καί τίς πρόσφατες ἐξελίξεις στήν Democrazia Proletaria. Ἡ ἄρνηση τῆς ἐργασίας, ὁ ἀνταγωνισμός πού ὑπάρχει μέσα στήν κοινωνική ἀναπαραγωγή, οἱ ἀγῶνες καί οἱ «ἐμβρυακές» ἔστω στάσεις πού τείνουν νά «αὐτοαξιοποιήσουν» τά αὐτόνομα κοινωνικά ὑποκείμενα —ἀντί νά ἀξιοποιήσουν τό κεφάλαιο— ἦταν τά σημεῖα ἐκεῖνα πού καθόρισαν τό σύνολο τῶν κινήματων κοινωνικῆς κριτικῆς.

Ἡ ἐπανεύρεση τῆς «ἐργατικῆς» ἀντίφασης σέ κάθε σημεῖο τῆς παραγωγικῆς κοινωνίας, σέ κάθε ἐπίπεδο τοῦ «γενικά ἐκμεταλλεμένου ὑποκειμένου» καί συμμετρικά, ἡ προσπάθεια ἀνεύρεσης τοῦ τρόπου μέ τόν ὅποιο διείσδυσαν διάφορες ἀντιλήψεις (κουλτούρες) ὅπως τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, τῆς ἀποξένωσης, τῆς ἀπελευθέρωσης πού ἔχουν ἐμποτίσει τήν ἀνεργή νεολαία καί ξεφεύγουν ἀπό τήν σταθερή μισθωτή ἐργασία, ὑπῆρξαν τά «ἱστορικά» χαρακτηριστικά τοῦ αὐτόνομου ρεύματος.

Σήμερα πάντως δέν εἶναι καί τόσο χρήσιμο νά τά ἐπαναλάβουμε ὅσο κύρια νά προσδιορίσουμε τά ὄρια τῆς ἱκανότητάς μας στό νά δώσουμε κάποιο πολιτικό ὑπόβαθρο σ' αὐτές τίς κοινωνικές τάσεις. Τά διάφορα πολιτικά ὑποκείμενα πού ἀναφέρθηκαν μέ χίλιους δύο τρόπους στήν ἐργατική αὐτονομία ἔχουν ἐκφράσει ἕνα εἶδος χιλιασμοῦ πού στή συνέχεια ἀντιστράφηκε σ' ἕνα ἰμεντισμό. Ἐνῶ δηλαδή στήν ἀρχή προσδιόρισαν ὀρισμένες στρατηγικές μακροπρόθεσμες, στή συνέχεια προσπάθησαν νά τίς ἐφαρμόσουν ὄχι μόνο κοντοπρόθεσμα, ἀλλά καί ἄμεσα στό παρόν.

Ἀπ' αὐτό τό ὄριο λοιπόν προῆλθε πολὺ πιθανά ἡ ἀνικανότητα νά προωθηθεῖ μία συγκεκριμένη τακτική, νά πραγματοποιηθεῖ ἕνας θετικός σχεδιασμός, καί νά γίνει ἕνας σωστός χειρισμός τῶν πολιτικῶν μέσων.

Ὁ δρος αὐτονομία ἐγινε συνώνυμο ἐνός συνόλου ἀπό συμπεριφορές ἐξ ὀρισμοῦ ἀδιάκριτου καί ἀπόλυτου. Ἐλλειψε δέ ἐκεῖνη ἡ ἀνάλυση τῶν σχέσεων ἰσχύος πού θά μπορούσε νά ὀδηγήσει σ' ἕνα ρεαλισμό καί σέ μία ἀποτελεσματικότερη ἱκανότητα μετασχηματισμοῦ. Ἐτσι πολὺ συχνά ἰδεολογικοποιήθηκε τό βραχυκύκλωμα ἀνάγκες/συμπεριφορές, γεγονός πού κατά τά δύο τελευταῖα χρόνια ὀδηγήσει στήν ποινικοποίηση τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων καί τῶν ἀγωνιστῶν πού βρέθηκαν μέσα σ' αὐτό τόν πολιτικό χῶρο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτά νομίζω ὅτι ὁ χῶρος αὐτός πρέπει νά δεῖ καί ν' ἀναλύσει τίς αἰτίες ἢ μᾶλλον τίς ἀδυναμίες πού τόν ἐμπόδισαν ν' ἀναπτυχθεῖ. Γιατί μπορεῖ νά ποινικοποιήθηκε ἀπό τό κράτος, ἀλλά αὐτό δέ δικαιολογεῖ τό σημερινό status τῆς ἐργατικῆς αὐτονομίας. Μήπως δηλαδή παρά τή μεγάλη ἱκανότητα θεωρητικῆς ἀνάλυσης, ἔλλειψε μία συγκεκριμένη πολιτική τακτική;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Σήμερα βέβαια εἶναι χρήσιμο νά κάνουμε μία βαθύτερη αὐτοκριτική τοῦ χῶρου αὐτοῦ. Καί ὑπάρχουν μία σειρά ζήτημάτων πού πρέπει νά θιχθοῦν: α) ἀοριστία

δχι τόσο στη θεωρία όσο όπως είπες στην *πολιτική τακτική*. Ύπηρξε μία αμφιταλάντευση ανάμεσα στον κοινωνικό έργατη και την εργατική κεντρικότητα χωρίς να γίνεται μία συγκεκριμένη ελεύθερη έκλογή ή / και τέλος πάντων μία κατανομή των παρεμβάσεων σε τακτά χρονικά διαστήματα. Άν για παράδειγμα, είχε προηγουμένως σταθεροποιηθεί κάποια σχέση με τη «μη εργατική εργασία» (κυρία με τους έκτακτους) και τότε «προλεταριάτο της διανοήσης» θά ήταν πολύ πιο εύκολο να υπάρξει μια *συγκεκριμένη* επίδραση των πολιτικών απόψεων μας τόσο μέσα στο εργοστάσιο, όσο και στους πλέον συνδικαλιζόμενους ή / και κομματοποιημένους χώρους του προλεταριάτου. Άν αντίθετα, θέλαμε να ξεκινήσουμε από την «κλασική εργατική» μορφή, θά ήταν αναγκαίο να διασχίσουμε κριτικά την εμπειρία των συμβουλίων, και όχι να την υπερπηδήσουμε ή να την άρνηθοῦμε αποφεύγοντάς την ολοκληρωτικά. β) υποτίμηση της αναλογίας ανάμεσα στα μέσα και τους στόχους. γ) στον υπερεαλισμό της θεωρίας αντιστοιχοῦσε συχνά μία «θρησκεία των συμπεριφορών». Έτσι οι ανταγωνιστικές, εξεγερσιμες συμπεριφορές έγιναν *από μόνες τους* (και μ' ένα αδιάκριτο τρόπο) ένα σημείο διάκρισης του επαναστατικού χαρακτήρα ολόκληρων κινημάτων. Καί παράλληλα πρὸς αυτό δημιουργήθηκε ένα είδος βραχυκλώματος ανάμεσα στις μορφές, τους ρυθμούς της πολιτικής στρατεύσης και τις μορφές, τους ρυθμούς του κοινωνικού αὐθορητισμοῦ. Συχνά ἡ συμπεριφορά του στρατευμένου «μιμήθηκε» ἄσχημα μερικές πλευρές του αὐθορητισμοῦ. Μ' αυτό τον τρόπο μπόρεσε να λειτουργήσει ένας μηχανισμός *απομόνωσης* στη βάση του οποίου «πάτησαν» όλες εκείνες οι ἐνέργειες που έγιναν με σκοπό να ποινικοποιήσουν και να εξουδετερώσουν τό κίνημα.

Τό να καταγράψουμε την Ιστορία αυτών των δέκα χρόνων σημαίνει ν' αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε και αυτά τὰ λάθη. Σήμερα κάθε λογική «συνέχισης» είναι λανθασμένη. Ύπάρχει για παράδειγμα, ένα σημείο που πρέπει να ξεκαθαριστεί. Καί είναι ακριβῶς εκείνο που συνδέει τό αναπόφευκτο ενός quantum βίας στην κοινωνική πάλη και την παρουσία ενός πραγματικού quantum ἀπελευθέρωσης. Άλλά είναι καθαρό ότι ἡ ποσότητα και ἡ ποιότητα της μαζικής βίας που είναι αναγκαία δέν μπορεί να στηριχθεί στην ποσότητα και την ποιότητα των προτεσέ ἀπελευθέρωσης και της ἀλλαγῆς στην ποιότητα της ζωῆς. Οι ἀγωνιστές των αὐτόνομων κινήματων πληρώνουν σήμερα μ' ένα πολύ σκληρό τρόπο τό γεγονός ότι δέν ὑπῆρξε μία ἱκανοποιητική καθαρότητα πάνω σ' αυτό τό σημείο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ἡ Ἐργατική Ἀυτονομία σάν πολιτικός χώρος ἔδρασε στην ἀρχή στη βάση ὀργανώσεων που στις μεγαλουπόλεις διατηροῦσαν μία αὐτονομία στη δράση και στην παραγωγή θεωρίας ἐνῶ στη συνέχεια λειτουργήσε μέσα ἀπό Ἐπιτροπές κατά ζώνες. Θά 'θελα ν' ἀναφερθῆς στη δομή τους, δηλαδή ποιά ἦταν ἡ κυρίαρχη ὀργανωτική μορφή της εργατικῆς αὐτονομίας ἂν ὑπῆρξε και ποιές οι μορφές πάλης που τῆ διαφοροποίησαν ἀπό τίς ὀργανώσεις τύπου BR (Ἐρυθρές Ταξιαρχίες) και σε τί στόχευαν.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οι ὀργανωτικές μορφές της εργατικῆς αὐτονομίας διατήρησαν πάντα ένα τοπικό χαρακτήρα, ακριβῶς γιατί ποτέ δέν ὑπῆρξε ένα «κεντρικό στρατηγεῖο», όπως και ποτέ δέν ὑπῆρξε μία ὁμοιογενῆς θεωρία ὅσον ἀφορᾷ τῆ μορφή ὀργάνωσης. Έτσι ὑπῆρχαν τάσεις «νεοαναρχικές», ἄλλες που εἶχαν σημείο ἀναφορᾶς τὰ εργατικά συμβούλια ἢ ἀκόμη «νεολενινιστικές» κ.τ.λ. Βέβαια πολύ συχνά κάτω ἀπό συνθήκες και δρους διαφορετικούς ἀνάλογα με την κατάσταση, ὑπῆρξαν διάφορες μορφές συντονισμοῦ. Ἡ ἱκανότητα ὁμων του να παίρνουν κοινές ἀποφάσεις, ἔτσι που να

δεσμεύουν μεμονωμένα ομάδες ή στοιχεία ποτέ δέν υπήρξε πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που είχαν τά intergruppi⁽³⁾ στίς αρχές τής δεκαετίας του '70.

Οί μορφές πάλης, που κύρια εφαρμόστηκαν ήταν τής ριζοσπαστικοποίησης και τής «μαζικής παρανομίας». Δηλαδή μορφές που έτειναν σέ μίαν άπ' ευθείας επαναιδιοποίηση (των έσόδων, τής έλευθερίας από τήν έργασία) και σ' ένα όσο τό δυνατό μεγαλύτερο άπ' ευθείας και άμεσο μετασχηματισμό τής ποιότητας στή ζωή. Ένα από τά στοιχεία που καθόρισε αυτά τά προτσές ήταν και ή αντίληψη του Νέγκρι σχετικά μέ τήν έργατική αυτοαξιοποίηση.

Άν και μέσα στο χάος των μορφών πάλης και των «αυτόνομων» συμπεριφορών παρουσιαζόταν μία θεωρητική, όσο και πρακτική άναφορά στή βία, ήταν πάντα κάτι τό έντελώς διαφορετικό από τίς αντίρτικες πρακτικές και ειδικότερα από τήν τρομοκρατική πρακτική τέτοιων αντιλήψεων. Παρότι λοιπόν υπήρξαν έντελώς διαφορετικές έμπειρίες μέσα στους αυτόνομους, τό μοντέλο ανάπτυξης τους άναφερόταν πάντα στή *μαζική δράση και στο συγκεκριμένο και άπ' ευθείας μετασχηματισμό των σχέσεων ισχύος και των συνθηκών έργασίας και ζωής.*

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα ήθελα ν' άναφέρεις έδω δύο λόγια σχετικά μέ τίς αντιλήψεις που άνέπτυξε ή autonomia operaia γιά τό Κράτος και τό λεγόμενο διάχυτο εργάτη.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πέρα από όρισμένες άναφορές στον όρθόδοξο λενινισμό, οί άναλύσεις τής αυτονομίας δέν αντιμετώπισαν τό Κράτος ούτε σαν μία «έπιτροπή έπιχειρήσεων— τής άστικής τάξης, ούτε πολύ περισσότερο σαν ένα άπλό καταπιεστικό μηχανισμό. Άντίθετα τό είδαν σαν ένα κοινωνικό όργανωτή τής καπιταλιστικής συσσώρευσης, σαν ένα «συλλογικό καπιταλιστή», ένα «κοινωνικό εργολάβο». Άπ' έδω πηγάζει και ή σύγκρουση της μέ τό Κράτος όσον άφορά τή διάρθρωση των λειτουργιών του (π.χ. εκείνη των δημοσίων έξόδων).

Όσον άφορά τώρα τήν ταξική σύνθεση τής κοινωνίας και τό ζήτημα του «κοινωνικού εργάτη» πρέπει ν' άναφερθούν δύο βασικά στοιχεία:

— ή άνάλυση που έγινε από τον Μάρξ στά Grundrisse. Συγκεκριμένα γίνεται μία καταγραφή μιάς φάσης τής κοινωνικής ανάπτυξης, κατά τήν όποία ή βάση τής συσσώρευσης δέν είναι πιά εκείνη ή μίζερη τής καπιταλιστικής ιδιοποίησης που κυριαρχούσε στήν έποχή τής άτομικής έργασίας, αλλά εκείνη τής υποταγής και τής ιδιοποίησης του κοινωνικού χρόνου στο σύνολό του (σ' αυτή τή φάση καθορίζεται μία βαθιά συνέχεια άνάμεσα στήν παραγωγή και τήν άναπαραγωγή),

— ή άνάλυση των τάσεων εκείνων που όδήγησαν στήν άνασυγκρότηση τόσο τής άγοράς έργασίας όσο και γενικότερα των δομών μέσα στήν παραγωγή. Έτσι διαμορφώθηκε τό λεγόμενο «διάχυτο εργοστάσιο», ενώ ή δυνατότητα επέμβασης τής πειθαρχημένης (ύποταγμένης) οικονομίας αύξήθηκε σημαντικά. Άναφερόμαστε στο πλαίσιο παραγωγής που άναπτύχθηκε έξω από τό εργοστάσιο - μαμούθ, χρησιμοποιώντας τήν έργατική δύναμη πολλών προλετάριων που προσέφεραν έκτακτη, όλιγόωρη ή και άκόμη δεύτερη έργασία. Αυτή ή παραγωγική δομή του «διάχυτου εργοστασίου» και τής πειθαρχημένης οικονομίας δέν είναι φυσικά μία έπιστροφή σέ συντεχνιακές ή προβιομηχανικές μορφές παραγωγής· πρόκειται αντίθετα γιά ένα σύγχρονο φαινόμενο που κύριο χαρακτηριστικό της είναι γιά παράδειγμα ό πολλαπλασιασμός των παραγωγικών μονάδων, χάρη στή συνεχή διαίρεσή τους, που συντονίζονται και συγκεντρώνονται διαμέσου τής πληροφόρησης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θά ξηγα ένα άλλο σημείο πού έχει νά κάνει μέ τήν αντιμετώπιση τῶν προβληματικῶν αὐτῶν ἀπό τό Κράτος. Εἶναι σαφές ὅτι ὁ κρατικός μηχανισμός, ποινικοποιώντας τίς ἐνέργειες ἐνός εὐρύτερου χώρου τῆς ἀριστερᾶς στοχεύει στήν κοινωνική καί πολιτική περιθωριοποίηση τῶν πρωτοποριῶν αὐτῶν. Πιστεύεις ὅτι τελικά ὑλοποίησε τίς ἐπιδιώξεις του ἢ κτυπήθηκε ἀπλά τό φαινόμενο τῆς τρομοκρατίας τύπου BR (Ἐρυθρές Ταξιαρχίες);

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πιθανά τό κράτος προσπάθησε νά πετύχει καί τά δύο, χρησιμοποιώντας ἀναμφίβολα τό πρόσχημα τῆς πάταξης τῆς τρομοκρατίας. Ὁργάνωσε μία ἐπίθεση πού ξεκίνησε μέ μία σειρά ἀπό δίκες σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐτσι δημιουργήθηκε ἡ ἀντίληψη, πού βλέπει τό χώρο τῆς αὐτονομίας καί τῶν διάφορων αὐτόνομων ἐμπειριῶν σάν τό χώρο τῆς «σκευωρίας», σάν τόν προθάλαμο τοῦ «ἐνοπλου κόμματος» σάν τή βάση ὅπου σχηματίζονται καί μορφοποιούνται τρομοκρατικές δράσεις. Κι ὅμως ὅλα αὐτά εἶναι προκατασκευασμένα καί ἀναληθῆ. Γιατί εἶναι ἐντελῶς διαφορετικό τό νά ποῦμε ὅτι μέσα στούς χώρους, ὅπου ἀναπτύσσεται περισσότερο μία κοινωνική δυσἀρέσκεια καί ἕνας προωθημένος ἀντιθεσμικός ριζοσπαστισμός, μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ, ὅπως καί ἀναπτύσσεται ἀνάμεσα σ' ἄλλα, μία τρομοκρατική συνιστώσα. Σ' αὐτή τήν περίπτωση, θά ἔπρεπε ν' ἀναγνωριστεῖ μία σαφῆς πολιτική διαφορά πού ὑπόκειται ἀνάμεσα στίς ἐμπειρίες τῶν αὐτόνομων καί τά πλάνα ἢ τίς πολιτικο - οργανωτικές παραδοχές τῶν παράνομων «τρομοκρατικῶν» ὁμάδων. Ἀντίθετα ὁ καταπιεστικός μηχανισμός τοῦ κράτους χρησιμοποίησε ὀρισμένα πραγματικά γεγονότα πού ἐξέφραζαν τήν πολιτική πρακτική μεμονωμένων ἀτόμων ἢ μικρῶν ὁμάδων γιά νά ὑποστηρίξει τήν ἀποψη τῆς ταυτότητας ἢ καί τῆς προκαθορισμένης κοινῆς γέννησης τους, πού σχεδιάστηκε δηλαδή ἀπό τά ἐπάνω (ἢ ἀκόμη γιά νά ὑποστηρίξει τή θεωρία ὅτι ἡ αὐτονομία καί οἱ ἀντάρτικοι σχηματισμοί εἶναι δύο ὄψεις, δύο μορφές ἐνός καί τοῦ αὐτοῦ κόμματος). Εἶναι ἀσκοπο νομίζω νά παρατεθοῦν οἱ διαφοροποιήσεις τόσο στό ἐπίπεδο τῆς θεωρίας, ὅσο καί τῆς πρακτικῆς. Ἀρκεῖ νά ἀναφερθεῖ τό πόσο ξένο εἶναι ὡς πρός τήν κουλτούρα τῆς αὐτονομίας, ὅποιαδήποτε θεματική καταστροφισμοῦ ἢ ἀναφορά στήν *σοσιαλιστική* περίοδο τῆς μεταβατικῆς διαδικασίας ἢ ἀκόμη στή νέα μορφή κράτους σάν πολιτικός παράγοντας τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Στοιχεῖα θεωρητικά πού ἐμπεριέχονται ἀντίθετα στήν κουλτούρα καί τήν προβληματική τῶν ὁμάδων τοῦ τύπου BR.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μετά τίς μαζικές συλλήψεις τῆς 7ης Ἀπρίλη, τῆς 21ης Δεκέμβρη '79 κ.ἀ., διάφορα στελέχη τῶν BR καί τῆς PL (Prima Linea), ὅπως ὁ Φιορόνι, ὁ Πέτσι, ὁ Μπαμπόνε, ὁμολόγησαν γεγονότα πού πολλές φορές δέν εἶχαν καμιά σχέση μέ τίς προσωπικές κατηγορίες τους. Κατά τή γνώμη σου, στάσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἀποτέλεσμα συνειδησιακῶν κρίσεων πού ἐνισχύονται καί ἀπό κατάλληλους νόμους⁽⁴⁾, εἶναι τακτική τῶν συλληφθέντων μέ σκοπό νά σώσουν τίς ὁμάδες ἢ τοὺς ἑαυτοὺς τους ἢ μήπως ὀφείλεται στήν ἀποτελεσματικότητα τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καί τήν πολιτική ἀπομόνωση τῶν τρομοκρατικῶν ὁμάδων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πάνω ἀπ' ὅλα παρατηρεῖ κανεῖς ὅτι ἡ υἱοθέτηση αὐτῶν τῶν δικονομικῶν διαδικασιῶν, πού ἐφαρμόζονται σήμερα, ἐξαφανίζει κάθε βασική προϋπόθεση γιά ἕνα φιλελεύθερο καί ἀσφαλῆ διάλογο. Γιατί στήν οὐσία προτρέπουν καί παρακινοῦν τοὺς συλληφθέντες ὄχι μόνο νά ὁμολογήσουν, ἀλλά νά ψευδομαρτυρήσουν καί νά συκοφαντήσουν.

“Όσον αφορά δέ τους λόγους που οδήγησαν στην γένεση και τον πολλαπλασιασμό ανάλογων φαινομένων, πιστεύω ότι είναι τρεις: α) η απάνθρωπη τεχνική που εισήχθηκε στις ανακρίσεις και στις μετέπειτα δικαστικές διαδικασίες, β) η πολιτική κρίση που προήλθε από την έλλειψη κάποιου πολιτικού σχεδιασμού ή και κάποιας πιστευτής προοπτικής που έθεσαν οι «τρομοκρατικές» ομάδες, γ) η ευθραυστότητα της πολιτικής συνείδησης μιας σειράς αγωνιστών, κύρια νεαρών στην ηλικία, που ευαισθητοποιήθηκαν μονοδιάστατα και έξ ολοκλήρου μέσα σε μία милитарιστική ιδεολογία.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Στη βάση όλων όσων συμβαίνουν σήμερα στην Ιταλία, τί προοπτική δίνεις για την υπέρβαση της κρίσης;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πιστεύω ότι σήμερα δεν υπάρχει τό κατάλληλο έδαφος, ούτε και χρησιμεύει σε τίποτα να συνεχίσουμε εμείς και μόνο την πορεία της αυτονομίας. Νομίζω ότι η κρίση των κινημάτων απελευθέρωσης και η προώθηση ορισμένων σημαντικών έκσυγχρονιστικών μέτρων, κύρια στον κρατικό τομέα, αλλά και μέσα στους διάφορους κοινωνικούς τομείς, έχουν δημιουργήσει μία σειρά προβλημάτων, που επιζητούν άμεση επίλυση.

Έτσι είναι απαραίτητη όχι μόνο η αυτοκριτική, αλλά και η επανασύνδεση όλων εκείνων των τμημάτων που κάποτε αποτέλεσαν την επαναστατική άριστερά. Κύρια όμως γιατί η κρίση των κινημάτων και οι έκσυγχρονιστικές τάσεις έρχονται σε αντίθεση με μία μόνιμη πιά κατάσταση κοινωνικής δυσφορίας. Γεγονός που εκφράζεται συνειδητά, καθώς η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και των κοινωνικών υποκειμένων έχει καταστήσει τις κοινωνικές σχέσεις του καπιταλισμού ακόμη πιο ανυπόφορες, καταπιεστικές και ακρωτηριασμένες. Η κατάσταση λοιπόν έχει διαμορφωθεί έτσι που πρέπει να ξανασκεφτούν τόσο αυτοί που έβλεπαν πάντα την επανάσταση «έδω και τώρα», όσο και οι άλλοι που νόμισαν ότι θα μπορούσαν να δώσουν μία προοδευτική προώθηση μέσα στα θεσμικά πλαίσια.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Άναφερόμενος σ' αυτό τό τελευταίο, πώς βλέπεις τη σημερινή πολιτική κατάσταση με τό ΙΚΚ στην αντιπολίτευση;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πιστεύω ότι τό ΙΚΚ συνεχίζει να άμφιταλαντεύεται, άνάμεσα σε μία αντιπολίτευση τακτικής και μία στρατηγική που τό συνδέει άρρηκτα με τά προτάσεις άνασυγκρότησης και έκσυγχρονισμού του κράτους. Είναι πολύ πιθανό ότι μία τέτοια επιφανειακή αντίθεση θ' άποπροσανατολίσει και θά δημιουργήσει μία έσωτερική κρίση στην προλεταριακή βάση του κόμματος. Έτσι άν τυχόν παρθούν κάποιες πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση θά έπρεπε να είχαν την ίκανότητα και τη δύναμη να επέμβουν κατάλληλα.

Μετάφραση, έπιμέλεια κειμένου Π.Ν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1) Ο χώρος της εργατικής αυτονομίας στην Ιταλία συμπεριλαμβάνει ένα σύνολο έτερογενών λαϊκών στοιχείων, διατηρώντας ιδιαίτερα προσβάσεις, άνάμεσα στους φοιτητές, άνεργους, εργατικές πρωτοπορίες, τους διανοούμενους και τους περιθωριακούς.

(2) Ξεκινώντας από τά «Quaderni Rossi» και «Classe Operaia» έντυπα του εργατικίστικου ρεύματος της Νέας Άριστε-

ρās πού άρχισαν νά εκδίδονται στή δεκαετία του '60. Ήταν ιδιαίτερα σημαντική ή συνδρομή τους στή διαμόρφωση του θεωρητικού υπόβαθρου του μετά - '68 κινήματος.

(3) Μέ τόν δρο αυτό έννοεί τίς συνεδριάσεις και τίς από κοινού δραστηριότητες όλων των έξωκοινοβουλευτικών ομάδων τής Νέας Άριστερας.

(4) Έκτός τής νομικής και φυσικής προστασίας πού παρέχει τό Ιταλικό κράτος σ' όποιον άποκαλύπτει στοιχεία μέ τήν δράση παράνομων οργανώσεων, ύπάρχει ένας νόμος πού προβλέπει τήν μείωση του χρόνου φυλάκισης ενός κατηγορούμενου, έφόσον όχι άπλά όμολογήσει, αλλά άποδεχτεί ότι συνετέλεσε στήν πάταξη τής τρομοκρατίας. Στήν Ήταλία πολλοί προοδευτικοί δικηγόροι άντέδρασαν μπροστά στήν άντισυνταγματικότητα του νόμου αυτού πού όδήγησε στήν προληπτική φυλάκιση πολλές έκατοντάδες άτομα. Χαρακτηριστική είναι ή περίπτωση του δικηγόρου Άρνάλντι, πού ήταν γνωστός γιά τήν υπεράσπιση πολιτικών κρατουμένων. Αυτόκτόνησε όταν οι καραμινιέροι θέλησαν νά τόν συλλάβουν, ύστερα από τίς αναπόδεικτες όμολογίες του μετανοήσαντα BR (Έρυθρές Ταξιαρχίες), Πέτσι.